

Kroniek

H.J.C.C.J. Wilschut

Leiding in de kerk

In ons blad hebben we eerder aandacht gegeven aan het rapport van Deputaten Dienst en Recht voor de GS Zwolle-Zuid (januari 2008). Met anderen hebben we kritische kanttekeningen geplaatst bij het beeld dat deputaten van de omslag in de GKv schetsen. Tegelijk is er heel wat herkenbaar in het plaatje zoals deputaten het tekenen. Bovendien is het onthullend voor de manier waarop soms binnen de kerken gedacht wordt. Alle redenen om onderdelen van het rapport nog eens nader te bekijken.

Vooropmerking

Deputaten geven een lijstje met aspecten van de lopende paradigmaverandering (zoals zij de cultuuromslag binnen de kerken – aanvechtbaar – noemen), waarvan ze zelf zeggen dat de opsomming tamelijk zwart-wit is en wellicht soms wat karikaturaal. Het is goed om dat in het achterhoofd te houden.

Uit dit lijstje wil ik met u kijken naar de onderdelen die betrekking hebben op het leiding geven binnen de kerk (de nummering is ontleend aan het lijstje van deputaten). Daarbij laat ik wat gezegd wordt over de generale synode, buiten beschouwing. De aanpak van het synodewerk kwam in de Kroniek van februari 2008 al breed aan de orde. Dat hoeven we nu niet over te doen.

Over elk van de hier aangerode onderwerpen kun je een apart artikel schrijven. Ik volsta met enkele kanttekeningen, in het besef dat ze onvolledig zijn. Maar ik denk dat het in ieder geval gezegd moet worden. De aanpak (commentaar op stellingen van deputaten D&R) maakt deze Kroniek wat ‘brokkeliger’ dan u gewend bent. Hopelijk geeft het zo wel impulsen tot nadenken en gesprek!

Kerkenraad en gemeente

1 (oud). Er wordt tot op zekere hoogte hiërarchisch gedacht, van boven naar beneden: de gemeente laat zich leiden door de kerkenraad met z'n ambten. Dus de domineeskerk, voor een groot deel ten koste van het algemeen priesterschap van de gemeenteleden.

1 (nieuw). Er wordt tot op zekere hoogte democratisch gedacht, van beneden naar boven: de gemeenteleden met hun gaven reiken aan wat de kerkenraad verder moet structureren. Dus een vervanging van de domineeskerk door het algemene priesterschap.

2 (oud). De bestaande ambten worden gezien als regelrecht afkomstig uit het Nieuwe Testament, waardoor er weinig ruimte is om andere taken een officiële plek te geven.

2 (nieuw). De bestaande ambten worden gezien als een tijdgebonden invulling van de diensten uit het Nieuwe Testament, waardoor er openheid is andere taken een officiële plek te geven.

3 (oud). Vanuit de drang alle kerkleden bij elkaar te houden zien kerkenraden vaak af van beleidsveranderingen, met als gevolg een kleurloos beleid waarbij op safe wordt gespeeld.

3 (nieuw). Vanuit het besef dat kerkenraden de verantwoordelijkheid hebben beleid te maken, zetten zij dit beleid door ook al maken ze het daarmee velen niet naar de zin.

Hiërarchie en democratie

Het is jammer dat deputaten onzorgvuldig formuleren. Daardoor wordt de situatietekening ook *onnodig* karikaturaal. Neem nu de term ‘hiërarchisch’ in 1 (oud). Wat je ook van de (ambtelijke) structuur binnen de GKv zeggen kunt, niet dat-ie hiërarchisch gedacht was. Het algemene priesterschap van de gelovigen was (en is!) uitgangspunt! Het is aantoonbaar uit belijdenis, liturgische formulieren en KO. De typering ‘democratisch’ past evenmin bij de bijbels-gereformeerde structuur van de gemeente. We zijn geen democratie = het volk regeert (al nemen we besluiten met meerderheid van stemmen; overigens wordt de minderheid geacht zich van harte aan te sluiten bij de meerderheid), maar een Christocratie = Christus regeert, door Woord en Geest, met inschakeling van ambtsdragers. Daarom hebben ambtsdragers ook *gezag*. Kennelijk komt dat in het nieuwe ‘paradigma’ onder druk te staan.

Het is niet te ontkennen dat het gevaar van de ‘domineeskerk’ in het verleden reëel is geweest. De voorbeelden zijn er van predikanten die zich profileerden los van hun kerkenraden. Maar te vrezen is dat dit gevaar er vandaag nog net zo is: predikanten die straal hun eigen gang gaan (bijv. in de liturgie), zonder zich veel van kerkenraad en gemeente aan te trekken. Kerkenraden, ken uw taak en wijs uw dominee z’n grens. Dominee, besef dat je als leerouderling dan wel dubbele eer ontvangt (1 Tim. 5:17), maar dat je één van de ambtsdragers bent – met ouderlingen en diaken sámen in dienst van de Here.

Norm en vorm

Het lijkt me een vertekening om te stellen dat vroeger gedacht werd dat onze hedendaagse ambten *linea recta* uit het Nieuwe Testament stammen. De bijbels-reformatorische ambtsleer ontdekte dat er in de kerkelijke ambten drie kernen zijn: prediking/onderwijs, regering/tucht en dienstbetoon. Om die kernen zijn de ambten gemodelleerd. Daarbij werd enerzijds teruggesproken op ambtsdragers uit het Nieuwe Testament (oudsten/diakenen), anderzijds speelde historische vormgeving mee. Zo is het ook in de ‘oude’ situatie steeds in Kampen onderwezen. Men leze het fraaie boek van prof. dr. C. Trimp, *Ministerium. Een introductie in de reformatorische leer van het ambt*, Groningen 1982. Mooi zoals je het historisch reliëf in het bevestigingsformulier voor predikanten vindt: de ouderlingen die zich belastten met de leer, noemen wij tegenwoordig dienaren des Woords. De historische medebepaaldheid in de ambten geeft ruimte om ook andere vormen van kerkelijk dienstwerk te onderzoeken en in te voeren. Mits rond de drie genoemde kernen.

Beleid

Van kerkenraden mogen bij het beleid twee dingen verwacht worden:

- volstreekte helderheid over het gereformeerd karakter van het beleid. Dat kan nooit kleurloos zijn;
- pastorale zorg voor het geheel van de gemeente. Rekening houden met elkaar is wat anders dan proberen het ieder naar de zin te maken. Wel moet je trachten ieder mee te nemen. De ‘nieuwe’ typering klinkt mij wat onbarmhartig in de oren.

Plaatselijke regels en sturing

9 (oud). Bij het toezien op kerkmensen wordt gestreefd naar duidelijkheid en controle. De bedoeling hiervan is de gehoorzaamheid aan Christus te stimuleren (waarom bijv. inzake kerkelijke huwelijksbevestiging strikte afspraken gelden die anders-kerkelijken, doopleden en/of samenwonenden uitsluiten).

9. (nieuw). Het wordt geaccepteerd dat bij het toezien op kerkmensen vaak rafels blijven bestaan. Mensen wordt zoveel mogelijk vertrouwen gegeven in de hoop dat ze daardoor (beter) op weg blijven naar Christus (waarom bijv. al meer ertoe wordt overgegaan kerkelijke huwelijksbevestiging te gunnen aan anders-kerkelijken, doopleden en/of samenwonenden).

10 (oud). Bij de tuchttoefening wordt vooral gerekend met de vraag of gedragingen/opvattingen strijdig zijn met de norm en of ze besmettelijk zijn voor andere kerkleden – dit vanuit de gedachte: ‘alles of niets’.

10 (nieuw). Bij de tuchttoefening wordt vooral overwogen hoe mensen het beste al dichter bij de norm gebracht kunnen worden – dit vanuit de gedachte: ‘liever iets dan niets’.

11 (oud). De verantwoordelijkheid voor het effect van de tucht wordt hoofdzakelijk bij het desbetreffende kerklid gelegd.

11 (nieuw). Er wordt vooral gerekend met het mogelijke effect van de tucht op en de principiële spankracht van het kerklid – vanuit het besef dat de kerkenraad daar mee verantwoordelijk voor is.

12 (oud). Afhouding van het avondmaal wordt toegepast onafhankelijk van eventuele zelftucht door het desbetreffende kerklid.

12 (nieuw). In het geval van zelftucht wordt vaak geen afhouding van het avondmaal meer toegepast.

Opzicht en tucht

Bij (ambtelijk) opzicht en tucht

- gaat het om de *eer van God* onder zijn volk. Ongehoorzaamheid aan zijn geboden is maar niet dat je ‘regeltjes’ ongehoorzaam bent, maar dat je de Hére ongehoorzaam bent, dat je tekortdoet aan de eer waarop Hij recht heeft;
- gaat het om het *heil van het gemeentelid*; ongehoorzaamheid is tegen God in leven. Wanneer je daarin onbekeerlijk verder gaat, ga je voor eeuwig te gronde;
- gaat het om het *heil van de gemeente*; zonde is een infecterende macht, die om zich heen grijpt.

Bij opzicht en tucht zijn liefde en geduld geboden. Geestelijk kwetsbare mensen hebben soms tijd nodig om naar gehoorzaamheid toe te groeien. Je kunt ook niet in één keer alles bereiken. Soms moet je genoegen nemen met een compromis, waarbij je met minder genoegen neemt dan eigenlijk zou moeten (bijv. je neerleggen bij echtscheiding zonder bijbelse grond; wel bewaak je dan de regel van 1 Kor. 7:11). Bij hardnekkige onbekeerlijkheid grijp je in en ga je uiteindelijk tot tuchttoefening over. Ook dan echter zonder dopers rigorisme, en met veel geduld. Maar steeds is handhaving van de bijbelse norm uitgangspunt en inzet.

Verantwoordelijkheid

Naast de persoonlijke verantwoordelijkheid is er de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de gemeente onder leiding van haar ambtsdragers. Samen hebben we te waken voor de heiligheid van Christus' tafel (zie antw. 82 HC). Tegen deze achtergrond ervaar ik wat deputaten onder 9 (oud) schrijven als een karikatuur van de tot dusver onder ons gevoerde praktijk. Met name de term 'controle' geeft hier moeite. Alsof het erom gaat om mensen onder de duim te houden. Het doel is: Gods heilzame geboden handhaven, zuinig zijn op gemeenteleden.

Dus houd je als kerkenraad (met alle lek en gebrek die aan mensenwerk eigen is) de gemeente aan de bijbelse en kerkelijke regels (en vergeet bij de kerkelijke regels de bijbelse achtergrond niet!). Neem nu het voorbeeld van de kerkelijke huwelijksbevestiging. Waarom geen kerkelijke huwelijksbevestiging met een anders-kerkelijke? Nogal wiedes: een anders-kerkelijke kun je als kerkenraad niet houden aan z'n jawoord. Die anders-kerkelijke valt niet onder jouw kerkelijk opzicht en tucht, en dus kun je wederzijds geen verbintenis aangaan. Waarom geen kerkelijke huwelijksbevestiging voor doopleden? Omdat het formulier kerkelijke mondigheid veronderstelt, dat je als belijdend lid op je mondige keus kunt worden aangesproken. In de maatschappij kun je als onmondige geen rechtsgeldige overeenkomsten aangaan. Als kerkelijk onmondige kun je het in de kerk ook niet. Geen kerkelijke huwelijksbevestiging voor samenwonenden? Dat lijkt me geen algemene regel. Waarom zou dat niet kunnen na openlijke schuldbelijdenis?

Startpunt

De nieuwe praktijk, die 'rafels' accepteert en vertrouwen geeft, lijkt wel sympathiek. Wat eraan ontbreekt, is bijbels-kerkelijk denken. Het gaat helemaal niet om vertrouwen/wantrouwen. Er zijn dingen die uit de aard der zaak nu eenmaal niet kunnen. Daarbij is het een vertekening dat er in de vroegere praktijk (10) – die gelukkig niet alleen iets van vroeger is – sprake zou zijn van alles of niets. Inderdaad, het startpunt is de bijbelse norm, en het doel om die voor 100% te handhaven. Maar daarbij werd en wordt wel degelijk rekening gehouden met menselijke beperkingen. Al is er een grens aan de inschikkelijkheid. Er zijn zonden die niet onweersproken en onbestraft mogen blijven. Dat lijkt me gezonder dan de zgn. nieuwe praktijk: hoe breng je mensen bij de norm, beter iets dan niets. Dan wordt de mens uitgangspunt, en ga je vooral naar de haalbaarheid van de norm kijken. Het vertrekpunt tussen oud en nieuw is verschillend. In plaats van dat je de mens vanuit het Woord benadert. Ik heb eerder op deze wisseling van startpunt gewezen (*NB* van januari 2008). Opmerkelijk genoeg vond ik eenzelfde typering van de GKv bij prof. dr. A.Th. van Deursen (in het *ND* van 9 februari 2008). Het is goed om ons met elkaar van deze move bewust te zijn.

Omkering

Bij 11/12 zie je een merkwaardige omkering in de verantwoordelijkheden van kerkenraad en gemeentelid. Bij 11 wordt de verantwoordelijkheid voor het effect van de tucht voor een deel ('mee') verschoven naar de kerkenraad, bij de zelftucht naar het gemeentelid. Die omkering van verantwoordelijkheden ligt in het verlengde van wat hierboven gezegd werd. Niet de norm, maar de spankracht van het gemeentelid is het uitgangspunt. Zal de tuchtmaatregel wel 'landen'? Dat moet nu jouw handelen als kerkenraad bepalen. Natuurlijk houd je rekening met menselijke begrenzingsen, ook met de geestelijke spankracht. Dat is het waarheidselement in 11 (nieuw), al is het op zichzelf genomen helemaal niet nieuw. Tegelijk zijn er situaties waarin je vanuit de

Schrift tot tucht zult moeten overgaan, of het gemeentelid het nu kan begrijpen/aanvaarden of niet.

Wat de zelftucht betreft – deze is in het licht van antw. 82 HC niet afdoende. Bij openbare zonden heeft ook de kerkenraad (samen met de gemeente) een taak. Al komt het gemeentelid niet aan tafel, ook het récht om te komen moet hem ontzegd worden. Dat is de eigen verantwoordelijkheid van de kerkenraad. Die je niet kunt afwentelen op het gemeentelid.

Kenmerk van de (zorgende!) kerk

Over tuchttoefening is het laatste woord binnen de kerken nog niet gesproken. In bepaalde opzichten kon de situatietekening (nieuw) van deputaten nog wel eens te gunstig zijn. Om maar eens iets te noemen: wordt er bij samenwonen nog in alle kerken tucht geoefend? Als je gespreksfora op internet mag geloven, is dat lang niet altijd meer het geval. Dat geeft reden tot zorg. Tucht hoort bij de kenmerken van het kerk-zijn. En er staat zoveel op het spel: Gods eer, het behoud van mensen, het heil van de gemeente. Tucht is tot genezing, de ‘uiterste remedie’ – het laatste wat de kerk kan doen voor iemands behoud. Niet voor niets komt de tucht in de HC ter sprake in het hoofdstuk van de verlossing (antw. 85 HC).

Individualisering

13 (oud). Kerkmensen zijn voegzaam tegenover kerkelijke opvattingen en regels, met als keerzijde dat de gemeenschap voorgaat boven het individu en er behoefte is aan sturend leiderschap.

13 (nieuw). Kerkmensen willen hun eigen keuzes maken, met als keerzijde dat het individu voorgaat boven de gemeenschap; toch is er behoefte aan inspirerend leiderschap en om erbij te horen.

14 (oud). Kerkgrensperforatie wordt niet toegestaan, tenzij om dringende pastorale redenen, vanuit de gedachte dat iedereen zich moet inzetten waar die zijn/haar woonplek gekregen heeft.

14 (nieuw). Kerkgrensperforatie wordt toegestaan, in het besef dat door de verscheidenheid tussen de gemeentes niet iedereen in dezelfde gemeente tot zijn/haar opbouw kan functioneren.

Samen!

In 13 (oud/nieuw) komt een bepaalde tendens om de hoek kijken. Namelijk die van de *individualisering*. Het bijbelse gemeenschapsdenken komt steeds meer onder druk te staan wanneer je redeneert vanuit je eigen ‘ik’: ik vind, ik heb behoefte aan enz. In de Bijbel staan individu en gemeenschap niet met elkaar op gespannen voet. De eigenheid van het individu krijgt alle ruimte. Maar dat wordt nooit tot individualisme. De enkeling staat nooit los van de gemeenschap. ‘Ik’ en ‘wij’ lopen dan ook door elkaar heen. In wat de Here voor zijn volk doet, weet jij je als lid van dat volk betrokken: dat heeft de Here ook voor mij gedaan. Omgekeerd: wat de Here voor mij is, is een uitloper van wat je als zijn vólk van Hem mag verwachten. Zie de Psalmen (voorbeelden: Ps. 66; Ps. 131: Here, *ik* ben niet hoogmoedig, *Israël* hope op de Here!; zie in Nieuwe Testament 1 Kor. 12: we hebben als leden ons plekje in Christus’ lichaam).

Voegzaam?

Over die voegzame kerkmensen is meer te zeggen dan in 13 (oud) gebeurt. Inderdaad, in het verleden was de kerkelijke solidariteit groter. Als regel hield men zich aan kerkelijke regels/afspraken: terecht – art. 31 KO! En vooral: laat uw ja ook werkelijk ja zijn! (Mat. 5:37). Een stap verder, soms liet in het verleden de gemeenschap zich dwingend gelden (denk aan de manier waarop soms GPV en ND bijna normatief werden gemaakt). Anderzijds is er binnen de GKv sprake geweest van kerkelijke vrijbuitelij (independentisme in Noord-Holland en Noord-Brabant: Breda, Rijsbergen!). Maar ook waar men zich keurig aan de kerkelijke regels wenste te houden, liet het individu zich soms hinderlijk gelden: er zijn in vrijgemaakt-gereformeerd Nederland heel wat bezwaarschriften geschreven.

Leiderschap

De term ‘sturend leiderschap’ roept een onjuist beeld op (leiding van bovenaf). De leiding van kerkelijke vergaderingen is leiding waartoe we in gezamenlijkheid met elkaar besluiten, op grond van het kerkelijk akkoord: de Schrift, de belijdenis en de kerkorde. Op die manier verplichten we ons als kerken tegenover elkaar en tegenover de Here.

Er kan binnen de kerk ook geestelijk leiderschap zijn van mensen, door de Here met een bijzondere wijsheid gezegend. Dan praat je niet over kerkelijk verplichtend leiderschap, maar over geestelijk leiderschap, waarin een koers wordt aangegeven. Denkt u aan figuren als een A. Kuyper en in later tijd van een K. Schilder. Hun invloed en bekendheid kun je aflezen aan het feit dat je met hun initialen kunt volstaan om te weten wie er bedoeld wordt: KS. Mensen, aan wie de kerk veel te danken heeft. Al kan dit leiderschap ook schaduwkanten hebben: mensen kunnen een onevenredige machtspositie opbouwen. Daarvan is zeker A. Kuyper een voorbeeld. Overigens vind je ook buiten de Gereformeerde Kerken dit soort ‘geestelijke leiders’, theologen met een grote invloed: denk aan Karl Barth binnen de NHK, G.C. Berkouwer en H.N. Ridderbos binnen de GKsyn. Het is er binnen de kerken van protestantse signatuur eigenlijk steeds geweest.

Wat dat betreft is wat 13 (nieuw) stelt over de behoefte aan inspirerend leiderschap, meer een nieuwe verschijningsvorm van het zojuist aangeduide geestelijke leiderschap. Merkwaardig genoeg ontwikkelt zich een vorm van leiderschap met een hoog goeroegehalte: Bill Hybels enz. Nu echter vaak van buiten eigen kring, niet kerkelijk gebonden. Wat dat betreft doen deputaten in een volgende stelling (16, voor degenen die het rapport bij de hand hebben) een juiste constatering: dat er op dit moment in onze kring gekeken wordt naar individueel-inspirerende figuren, vooral van buiten eigen kerkgemeenschap. Of je daarmee altijd gelukkig moet zijn, is een andere zaak. Uiteraard, ook van mensen buiten eigen kerkelijke gemeenschap kun je veel leren. Om te beginnen is de gereformeerde traditie breder dan de GKv. En ook van buiten de gereformeerde traditie valt – met kritische zin – veel op te steken. Als dominee heb je echt niet alleen maar gereformeerde boeken in je kast staan, maar ook uitgesproken ongereformeerde! Het houdt je scherp. Ook van ongereformeerde theologen kun je leren. Maar om nu je heil te zoeken bij figuren uit evangelicale/charismatische kring, lijkt mij voor gereformeerden een station te ver.

Kerkgrenspervoratie

Binnen de GKv komt de gezamenlijkheid onder druk te staan. Wat ik daarover schreef in het nummer van februari 2008 van ons blad, hoef ik hier niet te herhalen.

In *De Reformatie* van 15 maart 2008 heeft dr. A.L.Th. de Bruijne zich aangesloten bij een tweetal constatering in bovengenoemd artikel, namelijk hoe zowel de individualisering als de complexiteit van het synodebedrijf de afstand tussen de kerken en de generale synode vergroot. De Bruijne voegt daaraan een interessante overweging toe. Samenbinding vraagt om gezamenlijke liefde. En het (je weten te) staan in een gezamenlijke traditie. Op mijn beurt sluit ik mij graag bij deze analyse aan. Wel mis ik bij De Bruijne het element waarmee het eerste gedeelte van de Kroniek van februari 2008 afsluit: de subjectivering, waardoor ons gemeenschappelijk vertrekpunt als kerken (Schrift, belijdenis, kerkorde/kerkelijke afspraken) onder druk komt te staan. Hier wil ik wél herhalen: dan breekt het gesprek af. Want dan hebben we allemaal ons eigen vertrekpunt. In plaats van dat we onze mening toetsen aan de gemeenschappelijke norm.

Er groeien onmiskenbaar verschillen tussen de kerken onderling. Pluriform – het verschil in vorm – kan pluraal, tot een inhoudelijk veelvoud worden. Wat dat betreft gaan we als GKv wat op de CGK met haar vleugels lijken. Het komt op een bepaalde manier in 14 (oud/nieuw) aan de oppervlakte: perforatie van de kerkgrenzen. Overigens formuleren deputaten 14 (nieuw) wat voorbarig. Voor zover ik kan overzien, geldt als regel nog steeds de handelwijze van 14 (oud). Het is een goede en bijbelse regel dat je lid bent van de kerk waar je woont, binnen de plaatselijk vastgestelde kerkgrenzen. De Bijbel weet niet van voorkeursgemeenten. Het mooie is nu juist dat de plaatselijke gemeente niet eenvormig is. Kijkt u maar weer in 1 Korintiërs 12. In één en dezelfde gemeente heb je heel verschillende mensen, met hun eigen mogelijkheden, gaven én beperkingen. We vinden elkaar in de kerk ook niet omdat we allemaal hetzelfde denken, maar omdat we met elkaar één zijn in het geloof. Dat wordt zichtbaar en tastbaar aan het avondmaal.

Zeker, er kunnen redenen zijn om van deze goede regel af te wijken. Stel dat na een echtscheiding ex-man en -vrouw in één en dezelfde kerkelijke gemeente blijven wonen – dan kan het pastoraal nodig zijn dat één van beiden met attestatie naar een zuster gemeente overgaat. Maar 't gaat echt om een uitzondering op een goede regel die nodig kan zijn in een gebroken wereld. Aan deze uitzondering zit steeds een stuk *pijn* vast. Het blijft iets abnormaals.

Alarm!

Het waarheidselement in 14 (nieuw) is, dat de pastorale redenen uit 14 (oud) op dit moment soms breder getrokken worden dan vroeger. Het is niet te ontkennen dat plaatselijke gemeenten binnen de GKv in sfeer en spiritualiteit uit elkaar groeien. Zozeer, dat je je binnen je eigen gemeente niet meer geestelijk thuis voelt. Overigens gebeurt dit in twee richtingen. Er zijn broeders en zusters die het klimaat in de eigen gemeente als te behoudend ervaren, met name op het punt van de liturgie. Soms speelt daarin ook moeite mee met een klassiek-gereformeerde prediking, waarin zonde en ellende bij de naam worden genoemd. Terwijl omgekeerd broeders en zusters afknappen in gemeenten waarin een meer evangelicale spiritualiteit de toon gaat zetten.

Als kerkenraden probeer je deze broeders en zusters zo lang mogelijk voor de eigen gemeente te bewaren. Maar soms ontkom je er niet aan de gevraagde medewerking te verlenen. Het lijkt mij een signaal, dat ons als kerken aan het denken moet zetten. Deze ontwikkeling is méér dan alleen maar ongezond. We hebben ons altijd verzet tegen een modaliteitenkerk, en terecht. Gezamenlijkheid onder druk – dat blijkt plaatselijk te

beginnen, een ondermijning van de geestelijke saamhorigheid. Dat moet voor ons allen een alarmsignaal zijn. Als de eenheid van Gods kerk je lief is!

Afgesloten op 27 maart 2008.